

IZ GERONTOLOŠKE LITERATURE

<https://www.age-platform.eu/age-manifesto-2024-the-europe-we-want-is-for-all-ages/>

MANIFEST ZA EVROPO ZA VSE STAROSTI

Pred volitvami v Evropski parlament junija 2024 je AGE Platform Europe v svojem manifestu pozvala k Evropi za vse starosti. Jedro manifesta so trije pozivi bodočim poslancem Evropskega parlamenta:

1. spodbujanje enakpravnosti spolov,
2. spodbujanje sodelovanja in aktivnega staranja,
3. zagotavljanje samostojnosti in dobrega počutja.

V tem manifestu AGE platform Europe prihodnjim uradnikom EU podaja priporočila za spremembe, povezane s staranjem prebivalstva in prizadevanjem za družbo za vse starosti.

V manifestu pozivajo vse zainteresirane strani in kandidate za evropski parlament, da podprejo ta manifest in se pridružijo kampanji za Evropo za vse starosti.

Ageizem dejansko vpliva na ljudi in družbo. Vpliva na to, kako gledamo na svoje staranje, zmanjšuje solidarnost med generacijami, vpliva na naše zdravje in dobro počutje ter ima daljnosežne gospodarske posledice. Ageizem lahko povzroča slabše telesno in duševno zdravje, večjo socialno izolacijo in osamljenost, večjo finančno negotovost, slabšo kakovost življenja in prezgodnjo smrt (v povprečju

za 7,5 leta!). Zaradi ageizma se povečujejo tudi tvegana zdravstvena vedenja, kot so nezdrava prehrana, prekomerno pitje alkohola ali kajenje, s čimer se zmanjšuje kakovost življenja. Ocenjuje se, da je na svetu 6,3 milijona primerov depresije, ki jih je povzročil ageizem. Prepleta in pogloblja tudi druge oblike prikrajšanosti, vključno s tistimi, povezanimi s spolom, raso in invalidnostjo, kar še bolj negativno vpliva na zdravje in dobro počutje ljudi.

Ponotranjeni stereotipi posameznikom preprečujejo, da bi polno živeli in uveljavljali svoje pravice. Sodišča in nadzorni organi odražajo enake predsodke, kakor jih imamo mi kot družba, in sprejemajo različne razlage in utemeljitve neenakosti, ki se dojemajo kot nevtralne ali nujne. Zaradi tega je veliko težje odkriti in prijaviti diskriminacijo na podlagi starosti, kar povzroča »vrzel v pravičnosti«; veliko število primerov diskriminacije na podlagi starosti je lahko zavrženih ali pa sploh niso prijavljeni.

Starostna enakopravnost pomeni tudi vzpostavitev sistemov, ki vsem ne glede na starost omogočajo enako obravnavo in uživanje enakih pravic. Zagotavlja, da lahko ljudje vseh starosti živijo dostojanstveno. Prizadevati si za enakost v starosti pomeni uporabljati načela in norme človekovih pravic, zato da bi v starosti lahko živeli pošteno, svobodno in enakopravno.

Zakaj je starostna enakopravnost pomembna?

Živimo v Evropi, v kateri je v zadnjih desetletjih zelo razširjena retorika o enakosti in aktivnem staranju. Do leta 2050 naj bi bilo skoraj 30 % evropskega prebivalstva starejšega od 65 let. Ta evropska demografska realnost pomeni, da bo vse več politik in zakonodajnih instrumentov upoštevalo staranje. EU si dejansko prizadeva za polno udeležbo vseh starostnih skupin v družbi ter za spodbujanje aktivnega in zdravega staranja, zato se bori proti temu, da bi bili posamezniki zgolj zaradi svoje starosti neenakopravno finančno, socialno ali kakovostno obravnavani (glej sklepe Sveta iz let 2020 in 2021 ali ministrsko izjavo UNECE iz leta 2022).

Pandemija covida-19 je poslabšala že obstoječe kršitve človekovih pravic in nesorazmerno vplivala na življenje starejših; odrekli so jim zdravstvene storitve, bili so fizično in socialno izolirani, njihove potrebe so bile zanemarjene, postali so žrtve diskriminatornega odnosa in zlorab. Kljub temu, da gre za zelo raznoliko skupino, so starejši kot celota označeni za ranljive in v breme družbi. Pandemija je zelo jasno pokazala človeško in družbeno ceno stigmatizacije in starostne diskriminacije.

Pozablja se, da starejši ljudje prispevajo k družbi in gospodarstvu, saj mnogi svoje izkušnje, spretnosti in znanje uporabljajo v različnih oblikah plačanega in prostovoljskega dela, v neformalni oskrbi ter se družbeno ali politično angažirajo; in to dandanes počnejo bistveno dlje kot kdaj

koli prej! Vse večjemu številu starejših je treba nujno omogočiti polno, zdravo in neodvisno življenje.

Kaj potrebujemo na ravni EU, da bi to dosegli?

Evropske volitve leta 2024 so pomemben trenutek, da EU ponovno potrdi svojo zavezanost ustvarjanju družb, v katerih imajo vsi možnost za dobro življenje. EU obnavlja svojo institucionalno strukturo za uresničevanje enakosti v praksi, ob tem pa mora okrepiti zagotavljanje enake obravnave v starosti.

- Strategija EU za starostno enakopravnost je bistvenega pomena za spoštovanje človekovih pravic v vseh starostnih obdobjih in izkoriščanje priložnosti, ki jih prinaša daljše življenje. Trenutno ni celovitega političnega okvira EU o staranju, kar pomeni, da so obstoječe politike razpršene in zato lahko ohranjajo predsodke ter nimajo zelenega učinka.
- Izboljšati in razširiti pravno varstvo pred diskriminacijo na podlagi starosti na ravni EU: sedanja direktiva EU zajema le področje zaposlovanja in dopušča preveč izjem in vrzeli v pravnem varstvu. Pravni okvir EU je treba razširiti, da se odpravi diskriminacija zaradi starosti na vseh družbenih področjih. Izvajanje okvirne direktive o zaposlovanju mora biti v skladu s standardi človekovih pravic, da se odpravijo dejanske ovire za zaposlovanje starejših.
- Spodbujati pozitiven diskurz o staranju in ozaveščajte o ageizmu s

pravnimi in političnimi pobudami za odpravo diskriminatornih praks ter izobraževalnimi kampanjami za odpravo stereotipov o starosti.

- Obravnavati številne in prepletajoče se oblike diskriminacije, ki jih ljudje doživljajo zaradi kombinacije dejavnikov, kot so starost, spol ali invalidnost, ter kumulativne oblike diskriminacije, z vključevanjem enakopravnosti starejših v obstoječe strategije, akcijske načrte in druge pobude za enakost.
- Zagotoviti, da se presečišča s starostjo preučijo v drugih strategijah EU za enakost, kot so strategije za enakost spolov, rasno enakost ali invalidnost.
- Eurostat bi moral zbirati in objavljati še bolj vključujoče podatke, razčlenjene po starosti, brez starostnih omejitev, da bi ocenil morebitni učinek politik in programov, zagotovil učinkovite politike in spremljal njihovo izvajanje.
- V okviru zaščite človekovih pravic morajo države EU podpreti pripravo konvencije Združenih narodov o

pravica starejših, ki bi sprožila pravne reforme in družbene spremembe za spodbujanje enakopravnosti starejših v vseh vidikih življenja.

- Krepitev služb Komisije za spodbujanje enakopravnosti starejših: ustanovitev posebne enote v okviru generalnega direktorata za pravosodje, ki se bo ukvarjala z diskriminacijo na podlagi starosti, je prvi pozitiven korak. Pri usklajevanju strategije za enakopravnost starejših ljudi bi se morali intenzivno posvetovati vsi ustrezni generalni direktorati. Službe Komisije morajo biti ustrezno kadrovske zastopane in usposobljene za vključevanje enakopravnosti starejših v vse politike EU.
- Razširiti delo Agencije za temeljne pravice na področje staranja: še naprej naj izvaja raziskave in daje politična priporočila za zagotavljanje temeljnih pravic v starosti in obravnavanje medsektorskih izzivov.

Prevod in priredba Alenka Ogrin